

Bài 10

GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY TRUYỀN THỐNG TỐT ĐẸP CỦA GIA ĐÌNH, DÒNG HỌ

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Giúp HS hiểu thế nào là giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ và ý nghĩa của nó ; hiểu bốn phạm, trách nhiệm của mỗi người trong việc giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

2. Rèn cho HS biết trân trọng, tự hào về những truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ ; biết ơn các thế hệ đi trước và mong muốn làm rạng rỡ truyền thống gia đình, dòng họ.

3. Giúp cho HS biết phân biệt truyền thống tốt đẹp của gia đình cần phát huy và những tập tục lạc hậu cần xoá bỏ ; phân biệt được hành vi đúng và sai đối với truyền thống của gia đình, dòng họ ; biết tự đánh giá và thực hiện tốt bổn phận của bản thân để gìn giữ và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Về nội dung

Bài này có 3 nội dung cơ bản :

- Thế nào là gìn giữ và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.
- Ý nghĩa của việc gìn giữ, phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.
- Bổn phận, trách nhiệm của mỗi người trong việc gìn giữ, phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ.

a) Dạy bài này, cần giúp HS hiểu con người ai cũng có cội nguồn, đó là gia đình, dòng họ, rộng hơn là cả dân tộc. Truyền thống là những giá trị tinh thần được hình thành trong quá trình lịch sử lâu dài của một cộng đồng. Nó bao gồm những đức tính, tập quán, tư tưởng, lối sống và ứng xử được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác. Truyền thống có thể phân thành nhiều loại như sau :

- Truyền thống phản ánh kinh nghiệm sản xuất, tri thức khoa học như kinh nghiệm trồng lúa nước, kinh nghiệm chữa bệnh bằng cây thuốc nam,...
- Truyền thống đạo đức bao hàm các chuẩn mực trong các mối quan hệ của con người đối với bản thân, đối với người khác và đối với công việc (như cần cù lao động, yêu nước, chống giặc ngoại xâm, thương người như thể thương thân...).
- Truyền thống văn hoá bao gồm cách giao tiếp, trang phục, tập quán...
- Truyền thống nghệ thuật bao gồm các thành tựu thuộc các loại hình nghệ thuật khác nhau như tranh dân gian làng Hồ, múa rối nước, các làn điệu dân ca...

b) Mỗi một gia đình, dòng họ có những truyền thống tốt đẹp riêng. Truyền thống là sức mạnh thúc đẩy các thế hệ sau không ngừng vươn lên để tiếp nối, làm

rạng rỡ thêm truyền thống đó. Phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ là thể hiện lòng biết ơn những người đi trước và sống xứng đáng với những gì được hưởng. Đó là đạo lí của người Việt Nam. Đồng thời, giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ là góp phần làm phong phú, tăng thêm sức mạnh của truyền thống, bản sắc dân tộc Việt Nam.

2. Về phương pháp

Khi dạy bài này, GV cần chú ý tổ chức cho HS thảo luận nhóm, liên hệ việc học tập, phát huy truyền thống gia đình, dòng họ của bản thân, của bạn bè.

3. Tài liệu và phương tiện

- Tranh ảnh, băng hình về các nghề truyền thống, nghệ thuật truyền thống, về các hoạt động nhằm giữ gìn, phát huy truyền thống của các gia đình, dòng họ.
- Phiếu học tập, giấy khổ lớn, bút dạ.
- Máy chiếu, đầu video (nếu có).

III – CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY HỌC CHỦ YẾU

Hoạt động 1 : *Giới thiệu bài.*

- HS xem tranh ảnh, băng hình về truyền thống của các gia đình, dòng họ (nếu là các gia đình, dòng họ ở địa phương thì càng tốt).
- GV giới thiệu những truyền thống đó và nhấn mạnh ý nghĩa, vai trò của nó.

Hoạt động 2 : *Phân tích truyện nhằm giúp HS bước đầu hiểu thế nào là truyền thống gia đình, dòng họ.*

- HS đọc truyện : *Truyện kể từ trang trại* (SGK).
- Thảo luận cả lớp theo các câu hỏi a và b mục gợi ý (SGK).
- GV chốt lại và kết luận : Truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ là những điều chúng ta có thể tự hào.

Hoạt động 3 : *HS kể về truyền thống của gia đình, dòng họ mình nhằm phát triển nhận thức và thái độ về truyền thống gia đình, dòng họ.*

- GV yêu cầu HS suy nghĩ và kể lại xem gia đình mình, dòng họ mình có những truyền thống gì tốt đẹp đáng tự hào, cần phát huy và những tấm gương phát

huy truyền thống tốt đẹp của gia đình. Có thể đặt câu hỏi : Em tự hào điều gì về truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ của mình ?

– Hướng dẫn HS rút ra kết luận :

+ Nhiều gia đình, dòng họ có truyền thống tốt đẹp, cần được giữ gìn và phát huy.

+ Muốn phát huy truyền thống gia đình, dòng họ, trước hết ta phải hiểu truyền thống đó.

Hoạt động 4 : *Thảo luận nhóm giúp HS hiểu ý nghĩa của truyền thống và cách giữ gìn, phát huy truyền thống của gia đình, dòng họ.*

– GV chia HS thành nhóm gồm 6 – 8 em, yêu cầu các nhóm thảo luận một trong các câu hỏi sau :

+ Truyền thống gia đình, dòng họ có ảnh hưởng đến mỗi con người trong gia đình, dòng họ như thế nào ?

+ Vì sao phải giữ gìn và phát huy truyền thống của gia đình, dòng họ ?

+ Cần phải làm gì và không nên làm gì để phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ ?

– Các nhóm lần lượt lên báo cáo. Tất cả các bạn trong lớp nhận xét, bổ sung.

– GV yêu cầu HS tự liên hệ bản thân đã làm gì để phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ mình và nêu những dự kiến sẽ làm của mình.

– GV hướng dẫn HS rút ra kết luận về ý nghĩa của việc phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ và phê phán những biểu hiện lệch lạc như coi thường những truyền thống tốt đẹp của gia đình, dòng họ mình hoặc không kiên trì học tập, tiếp thu.

Hoạt động 5 : *Rút ra bài học.*

GV hướng dẫn HS đọc mục *Nội dung bài học* trong SGK, tóm tắt những ý chính và yêu cầu HS ghi nhớ.

Hướng dẫn học tập

GV yêu cầu HS về nhà làm các bài tập trong SGK, riêng bài tập a, yêu cầu các em làm ra giấy để giờ sau trình bày ở lớp.

IV – TƯ LIỆU THAM KHẢO

Truyện đọc

Người nghệ nhân làng Vác

Làng Canh Hoạch – một làng cổ có tên gọi dân gian là làng Vác - thuộc xã Dân Hoà, huyện Thanh Oai, tỉnh Hà Tây. Chúng tôi tìm đến gia đình nghệ nhân Nguyễn Văn Nghệ, nổi tiếng với nghề sản xuất lồng chim. Ấn tượng đầu tiên là những chiếc lồng chim đủ mọi kích cỡ, hình loại : cái – hình lục lăng, cái – hình tròn, hình vuông, hình tháp bút... treo, bày la liệt trên thềm hè, trong nhà. Những chiếc lồng chim vẫn còn thơm mùi gỗ, mùi tre... Anh Nghệ sinh năm 1956 trong một gia đình có nghề làm lồng chim truyền thống. Thân phụ anh là ông Nguyễn Văn Nghi – một trong số ít người đã gìn giữ, phát triển nghề làm lồng chim truyền thống của làng. Trước những năm 50 của thế kỉ XX, ông cụ là "Nghệ nhân lồng chim". Ông đã qua đời cách đây vài năm nhưng đã để lại cho con cháu cái nghề "gia truyền" lí thú này. Với một mũi dao nhọn, hai bàn tay khéo léo và đôi mắt thẩm mĩ, hai vợ chồng anh Nghệ nắn nót tách tia từng đường trên vành lồng đến độ tinh xảo, khó có thể bắt chước được.

Làm lồng chim phải qua nhiều công đoạn : khoan lồng, vót và chuốt nan, tẩy trắng xương lồng, chạm trổ trang trí... Muốn tránh nan cong, không bị mọt, người làm lồng phải chọn tre già và thẳng. Tre sau khi được chẻ đem phơi rồi nắn uốn bỏ vào thùng, xoong luộc từ sáng đến tối, vót ra rồi lại bỏ vào bể nước ngâm. Khâu nguyên liệu tre làm thân lồng chim là vậy, còn gỗ làm đế lồng tùy thuộc vào giá trị của lồng để chọn. Lồng có giá trị thì đế lồng là gỗ mít, gỗ đình, v.v... Sau đó là công đoạn khoan lồng. Anh Nghệ cầm chiếc khoan tay thủ công chăm chú khoan từng lỗ trên thân lồng. Những lỗ khoan rất đều nhau, thẳng tắp, trăm lỗ như một trông thật thích mắt. Thường thì anh chị chỉ thực hiện công đoạn đòi hỏi kĩ thuật, mĩ thuật "cầu kì", còn phần "thô" là do con cháu thực hiện. Chiếc lồng chim hoàn thành trông như một tác phẩm nghệ thuật với đường nét chạm trổ, khảm trai hình chim, hoa, cá, cảnh, màu sắc hài hoà. Những nghệ nhân làm lồng chim thực sự là những người thợ mộc, những nhà điêu khắc, nhà hoạ sĩ... đa tài. Lồng chim Vác

của gia đình anh Nghệ đang được bán ở nhiều nơi trong nước và xuất khẩu sang nhiều nước như Nhật Bản, Mĩ, Thụy Điển, Trung Quốc... Nhờ đó, gia đình anh có được một nguồn thu nhập không nhỏ từ nghề làm lồng chim. Nhưng với anh, cái giá trị đích thực của người nghệ nhân vẫn là gìn giữ và phát triển nghề truyền thống của làng và của gia tộc.

(Phỏng theo **Tuấn Long**

Báo ảnh Việt Nam, số 495, Tháng 3-2000)